

A critique of the attempts towards giving the law of attraction a religious view

Mahdi Pichan*

Mahdi Motia**

Abstract

The law of attraction in the philosophy of modern thought is the belief that by focusing on negative or positive thoughts, people can experience positive or negative attitudes. This belief is based on the idea that both people and their minds are made up of pure energy and through the process of "absorbing the same energies," one can upgrade his health, well-being and personal relationships. This theory has been promoting for many years by speakers and writers in the world, and each of them is somehow trying to express the attraction law in accordance with the culture of their audience and stimulate their feelings. One of the promotional methods for promoting and fixing The secret theory in the minds of the audience by its propagandists, especially inside the country, is its religiousization. This theory has been promoting for many years by speakers and writers in the world, and each of them is somehow trying to express the attraction law in accordance with the culture of their audience and stimulate their feelings. One of the promotional methods for promoting and fixing The secret theory in the minds of the audience by its propagandists, especially inside the country, is its religiousization. By some non-scientific interpretation, some verses and narrations try to introduce this theory as an affirmation of religion and, on the other hand, to proclaim verses and narratives that are opposed to this hypothesis, whether deliberately and for personal reasons, or inadvertently And because of their lack of control over religious texts. However, in understanding any text, including the text of the Bible and the traditions of the infallibles,

* M. A. Student of Quranic Interpretation and Science, Isfahan University, Isfahan, Iran

pichanmehdi@yahoo.com

** Associate Professor of Quran and Hadith Sciences, Isfahan University, Isfahan, Iran

(Responsible Author)

mahdimotia@gmail.com.

Received: 26.09.2018

Accepted: 21.07.2019

This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License

all aspects must be considered, because the fragmentation and separation of some verses and narratives, ignoring the continuous and discursive context, and their interpretation in favor of their own opinion is unnecessary. It was found that according to some verses and narratives like verses 18 and 19 of Surah al-Asra, contrary to the view of the leaders of the law of attraction that demanded the human being as the basis for achieving the demands, the demand of God in both cases was ruled and it The amount of the desires of the human being to which it is sought is also due to the will of God and through his efforts, not for the imagination and imagination. Also, some other domestic propagandists of the Law of Attraction pray for the concept and, in their opinion, they pray for the view that contributes to mental imagery, not because it is a relationship with the Creator, and not to this Because it is the soul, in which spiritual excellence and evolution lies. They say prayer is good because it enables you to visualize your own desires. Therefore, prayer as an introduction to the embodiment and concentration becomes important, not because it is an independent tool for the service of human superiority and servitude. However, according to verses and narratives such as verse 60 of chapter of Ghafir, the purpose of prayer is not just to seek human needs and wants, but to declare slavery and grudge against God and to learn from other goals and results of prayer for Is counted. Also, accuracy in the meaning of our prayers implies that prayer is guaranteed by God, which does not always mean the fulfillment of human wants and wants, as the internal leaders of law are attracted to, but also the means of answering and There is no lack of response from God, which occasionally appears in other forms than the fulfillment of the necessity. Ultimately, the source of absorption theory has to be derived from the humanistic and human-centered view of the West, which accepts this attitude not only as the cultivation of the divine human being as a goal, but also the focus on transcendental tendencies, there is not much room for discussion and discussion. By focusing on the will and desire of man, transcendental and spiritual goals are forgotten, and instead of this world life and experience of pleasure will be at the forefront of man's desires, and as a result, man will most of all lead to the forgottenness of the end and the hereafter. . The law of attraction not only does not invite humans to ethical virtues, but also enhances pleasure and desire, and governs the transcendental areas of the human soul and puts down on the most valuable human powers, ie, the power of reason.

Keywords: Law of Attraction, Mystery, Pray, Mysticism, Creative Visualization.

Bibliography:

- Holy Quran
- Azmandian, Alireza (2007). *Thought Technology; How I Found the Way of Bliss*, Tehran: Publisher.
- (2005). *Thought technology; life in the direction of Kamal*, Tehran: publishing of the author.
- Ibn Fahed Halei, Ahmad ibn Muhammad (1407). *A'ta al-Dai' and Najah al-Sa'ayi*, Qom: Dar al-Kabul Eslami publications.
- Ibn Muhammad, Muhammad b. Makram (1408). *Lassan al-Arab*, correction of Ali Shirani, Beirut: Dar al-'Arta al-Arabi.
- Orizen - Sot Madden (1393). *The Conquest of Thought*, Translated by Reza Seyyed Hosseini, Tehran: Publishing.
- Tamimi Amadi, Abdul Wahid Mohammed (1410). *Ghorar al-Hakam and Dorar al-Kalam*, Qom: Dar al-Kabul Eslami.
- Jorjani, Seyyed Sharif (1306). *Al-Tarafiyat Books*, Tehran: Naser Khosrow Publications.
- Dyer, Wayne (2010). *The Secret to the Law of Attraction*, Translated by Mehrdad Entezari, Tehran: Faradayngar Publication, First Edition.
- Bern, Randa (2008). *The Secret*, Nafiseh Mottaqev Translation, Tehran: Publishing.
- ----- (1390). *Power*, Nafiseh Mottaqev Translation, Tehran: Publisher Liosa.
- Seyed Razi, Mohammad ibn Husain (1414). *Nahj al-Balaghah*, Qom: Hijra Publishing House.
- Sharifi Dost, Hamza (1391). Law of Attraction, *Quarterly Journal of Spiritual Studies*, No. 3.
- ----- (1391). "Prayer in Leadership Thought and Its Comparison with Attraction Law", *Journal of Correspondence and Thesis*, No. 43.
- Sheikh Bahaei, Mohammad ibn Hossein Ameley (1412). *Mesbah Al-Fallah*, Beirut: Institute for Islamic Studies.
- Safi Zadeh, Farooq (1396). *Quran and the intellectual processes of the world*, Tehran: the new generation, first edition.
- Tabatabai, Mohammad Hussein (1417). *Al-Mizan Fi Tafsir Al-Quran*, Qom: The Publications of the Teachers of the Seminary, Fifth Edition.
- Tabrsi, Fazl ibn Hasan (1370). *Makarem al-Kahlag*, Qom: Sharif Radi publishing.
- ----- (1372). *Majma Al-Bayan Fei Tafsir Al-Quran*, Tehran: Naser

Khosrow Publication, Third Edition.

- Fayomi, Ahmad ibn Muhammad, (1414). *Al-Masbah Al-Manir Fi Gharib al-Sharh al-Kabir*, Qom: Darahi Jahr Publications.
- Qaisari (1363). *Descriptions of Fusus al-Hikam*, Qom: Bidar Publications.
- Kashani, Abdul Razzaq (1370). *Sufi terms*, Qom: Bidar Publications.
- Clayni, Mohammed ibn Ya'qub, (1407). *Al-Kafi*, Tehran: Dar al-Kabul al-Islam.
- Mohammadi Ray Shahri, Mohammad (1393). *Selected by Al-Hakma*, Qom: Dar al-Hadith publications.
- Mazaheri Seif, Hamid Reza (2011). "The Review of Theory of the Secret", *Quarterly Journal of Spiritual Studies*, No. 2.

نقدی بر دینی‌سازی قانون جذب

مهدی پیچان* - مهدی مطیع**

چکیده

مروجان داخلی قانون جذب، آن را تأییدشده متون دینی معرفی کرده‌اند؛ تا جایی که دعا در معارف دینی را همان قانون جذب دانسته‌اند؛ به طوری که اصرار و توجه به خواسته‌ها در دعا برای تحقق آنها در عالم خارج است. در این نوشتار بیان می‌شود تسلط‌نداشتن علمی بر معارف دینی و سوء برداشت از مفهوم و هدف دعا و اجابت آن و نیز تقطیع و تأویل غیرعلمی آیات، ایشان را به راه ناصواب کشانده است. رهبران قانون جذب، خواست انسان را اصل و اساس در رسیدن به خواسته‌ها می‌دانند؛ اما برخلاف نظر رهبران قانون جذب، طبق برخی از آیات و روایات، خواست و اراده خدا در هر دو عالم حکم‌فرما بوده است و آن مقدار از خواسته انسان که به آن می‌رسد نیز به اراده خدا و به واسطه تلاش اوست، نه به دلیل تجسم و تصورش. در دعا نیز برخلاف ادعای قانون جذب، آدمی خدا را عطاکننده می‌داند، نه اینکه ذهن و باور خود را معطی بداند. همچنین هدف از دعا فقط خواستن حاجت نیست، بلکه هدف اصلی، اظهار فقر و مسکنت و بندگی به درگاه خداست.

واژه‌های کلیدی

قانون جذب، راز، دعا، عرفان، تجسم خلاق.

۱. مقدمه

قانون جذب در فلسفه اندیشه نوین، باوری است که طبق آن با تمرکز بر افکار منفی یا مثبت، مردم می‌توانند تجربه‌های مثبت یا منفی را به زندگی خویش، وارد و آن را تجربه کنند. این باور براساس نظریه‌ای است که مردم و افکارشان هر دو از انرژی خالص ساخته شده‌اند و با فرایند «انرژی‌های همانند، همدیگر را جذب می‌کنند» شخص می‌تواند سلامت، رفاه و روابط شخصی خویش را ارتقا بخشد. این نظریه سال‌هاست از سوی سخنرانان و نویسندگان متعدد در جهان ترویج می‌شود و هرکدام به نوعی می‌کوشند قانون جذب را مطابق فرهنگ مخاطبان‌شان بیان کنند و احساس آنها را برانگیزانند. این مفهوم با نام‌های جذب، قانون جذب، راز، قانون راز و گاهی هم با نام تجسم خلاق بر سر زبان‌ها است. قانون جذب به گفته مروجینش به این شرح است «عمل تجسم، تو را به هر چه بخواهی متصل می‌کند. تجسم خواسته‌ات نیروی مغناطیسی ایجاد می‌کند و این نیرو خواسته‌ات را به سوی تو جذب می‌کند» (برن، ۱۳۹۰: ۶۸). «تو همه چیز را به طرف خود جذب می‌کنی؛ مردم، شغل، شرایط زندگی، وضع سلامتی، ثروت، قرض، ماشینی که بر آن سوار می‌شوی و اجتماعی که در آن زندگی می‌کنی. مثل آهن ربا همه اینها را به طرف خود جذب می‌کنی. به هرچه فکر کنی، همان اتفاق می‌افتد. کل زندگی تو تجلی افکاری است که در ذهنت جریان دارند» (برن، ۱۳۸۷: ۳۲).

درباره «قانون جذب» مقاله‌ها و کتاب‌های متعددی نوشته شده است؛ اما در میان پژوهش‌های نشریافته به سه مقاله اشاره می‌شود که تا حدودی به موضوع نوشتار حاضر مربوط است «نقد و بررسی نظریه راز» به قلم حمیدرضا مظاهری سیف که در شماره دوم فصلنامه تخصصی مطالعات معنوی در سال ۱۳۹۰ به چاپ رسید و نیز مقاله «قانون جذب» نوشته حمزه شریفی دوست که در شماره سوم فصلنامه تخصصی مطالعات معنوی در سال ۱۳۹۱ منتشر شد. این دو نوشته، قانون جذب را از

جنبه‌های مختلف بررسی کلی کرده‌اند که البته در بخشی به دینی‌سازی آن از سوی مروجان داخلی اشاره داشته و نقدی بر آن نوشته‌اند. مقاله دیگر «دعا در اندیشه رهبری و مقایسه آن با قانون جذب» نوشته حمزه شریفی دوست بود که در سال ۱۳۹۱ در شماره چهارم و سوم فصلنامه تخصصی مکاتبه و اندیشه نشر یافت. نویسنده در این مقاله کوشیده است گفته‌های طرفداران قانون جذب درباره دعا را با ترازوی اندیشه رهبری بسنجد و به بررسی تفاوت دعای جذبی با دعایی توصیه‌شده در معارف دینی اشاره داشته باشد.

این نوشتار برآنست ضمن بیان نمای کلی از قانون جذب و محاسن و مزایای آن، به صورت خاص‌تر و از زاویه‌نگاهی جدید نسبت به پژوهش‌های کارشده در این راستا، نقدی بر دینی‌سازی این نظریه با عنایت به برخی از آیات و روایات داشته باشد.

۲. بیان مسئله

یکی از روش‌های تبلیغی برای ترویج و تثبیت نظریه راز در اذهان مخاطبان از سوی مروجان آن به خصوص در داخل کشور، دینی‌سازی آن است. از همین منظر مروجان داخلی قانون جذب ادعا می‌کنند دعا در اسلام معنایش همان قانون جذب است؛ زیرا اسلام هم می‌خواهد شما به خواسته خود بیشتر فکر کنید و به صورت مکرر آن را بر زبان جاری کنید تا در عالم خارج محقق شود. ایشان با تأویل غیرعلمی برخی از آیات و روایات سعی می‌کنند این نظریه را به صورت امر تأییدشده دین معرفی کنند و از بیان آیات و روایات مخالف با این فرضیه - خواه به طور عمدی و به دلیل منافع شخصی، خواه به صورت سهوی و به دلیل تسلط نداشتن بر متون دینی - خودداری می‌کنند. این در حالیست که در فهم هر متنی از جمله متن کتاب مقدس و روایات معصومین باید همه جوانب در نظر گرفته شوند؛ زیرا تقطیع و جداسازی برخی از آیات و روایات و تأویل آنها به نفع نظر خود امری ناپسند است. این نوشتار می‌کوشد با نگاهی نو نسبت به کارهای صورت گرفته، ضمن بیان کلی از

به فضایل و نیز به روابط و وظایف انسان با خود و حق تعالی می‌پردازد (جرجانی، ۱۳۰۶: ۲۷). اما عرفان نظری عبارت است از شناخت خداوند از نظر اسما و صفات و مظاهر آن و شناخت احوال مبدأ و معاد و شناخت حقایق عالم و چگونگی رجوع این حقایق (کثرات) به حقیقت واحد که ذات احدیت است (قیصری، ۱۳۶۳: ۷).

۳. ۵. تجسم خلاق: تجسم خلاق روش استفاده از تخیلات و تصورات برای به دست آوردن خواسته‌های انسان در زندگی است. قدرت تخیل توانایی ایجاد یک فکر، یک تصویر ذهنی یا یک احساس را داراست. انسان با تجسم و تخیل خویش و با انتقال انرژی مثبت بر فکر و احساس و تمرکز بر آن دو قادر است آنچه را تجسم کرده است به واقعیت تبدیل کند (دایر، ۱۳۸۹: ۲۵۱).

۴. برجسته‌ترین شاخصه قانون جذب

آنچه به ساحت وجودی انسان در قانون جذب، عنایت خاص شده، ذهن آدمی و قدرت خالقیت آن بوده است که از آن با تجسم و تصور نسبت به امور بیرونی یاد می‌شود. طبق این نظریه، انسان با بهره‌گیری از نیروی خلاق ذهن خود می‌تواند امور بیرونی را به نفع خود تغییر دهد. این قانون از تأثیر افکار بر امور خارج از انسان صحبت می‌کند و از اثر آن بر روان و درون انسان سخنی به میان نمی‌آورد. همچنین در این قانون صحبت از خالقیت ذهن و تأثیرگذاری آن بر پدیده‌ها از سنخ رابطه علی و معلولی است. به بیان دیگر، ذهن انسان هرچه را مثبت یا منفی تجسم کند، به صورت یقینی و قطعی در عالم خارج و نه در درون خودش به وقوع می‌پیوندد؛ بنابراین این قانون از قدرت خداگونه ذهن و رابطه علی و معلولی آن با امور تجسم شده بیرونی سخن می‌گوید و این امر با مقوله‌هایی مانند مثبت‌اندیشی، تلقین و خوش‌بینی تفاوت دارد.

۵. محاسن قانون جذب

صرف نظر از تأثیر تفکر و تصور در رسیدن به مطلوب

محاسن و معایب نظریه راز، به صورت خاص‌تر و با استناد به آیات و روایات، نقدی بر دینی‌سازی قانون جذب از سوی مروّجان داخلی داشته باشد.

۳. مفهوم‌شناسی مصطلحات

۳. ۱. قانون جذب «این قانون همان قانون جاذبه عمومی است، اما در حیطه افکار. قانون جاذبه نیوتن می‌گوید: کره زمین همه اجسام را به سمت خود می‌کشد؛ اما قانون جذب می‌گوید: تمام چیزهایی که ما تصور می‌کنیم به سوی ما جذب می‌شوند.» «با تصور و افکار شما، تمام دنیا یک کاتالوگ در دست شما می‌شود. انگار شما دارید به جهان سفارش می‌دهید. هر انتخاب که بکنید درست است. قدرت تماماً در اختیار شماست» (شریفی‌دوست، ۱۳۹۱: ۳).

۳. ۲. راز «افکار ما به اجسام تبدیل می‌شوند. هر چیزی در فکرت بگذرد، به زودی آن را در مشت خواهی گرفت. حکمرانان و بزرگان، این راز را می‌دانستند و تلاش می‌کردند مردم آن را نفهمند؛ چون در آن صورت، همه می‌خواستند از آن استفاده کنند. بزرگان این راز را مخفی داشتند» (شریفی‌دوست، ۱۳۹۱: ۴).

۳. ۳. دعا: دعا در لغت به معنای صدازدن و یاری طلبیدن و در اصطلاح شرعی به معنای گفتگو کردن با حق تعالی به نحو طلب حاجت و درخواست حل مشکلات از درگاه اوست (فیومی، ۱۴۱۴: ذیل ماده دعا).

۳. ۴. عرفان: معمولاً عرفان به معنای علم و شناخت به کار می‌رود (ابن‌منظور، ۱۴۰۸، ج ۹: ۱۵۳). ابن‌فارس عرفان به معنای شناخت را از ریشه «عرف» به معنای سکون و آرامش می‌داند (ابن‌فارس، ۱۴۰۴، ج ۴: ۲۸۱). بنابراین عرفان در لغت عرب به نوع خاصی از دانش اطلاق می‌شود که با آرامش روحی همراه باشد؛ از این رو درباره شناخت خداوند به کار می‌رود که با اطمینان و آرامش روحی همراه است (کاشانی، ۱۳۷۰: ۱۰۶)؛ اما در اصطلاح دارای دو بخش عملی و نظری است. بخش عملی عرفان به تصفیه قلب از رذایل و متصف کردن روح

چنانکه در قانون راز ادعا می شود خداوند کائنات را در اختیار انسان قرار داده و قدرت تسخیر و تصرف در آنها را منحصر به انسان کرده است^۱؛ اما باید توجه داشت این تسخیر، همه جانبه و به صورت نامحدود نیست. در این بخش با عنایت به همین قدرت تسخیر در وجود انسان، تأمل کوتاهی بر برخی از محاسن قانون جذب و دستاوردهای آن می شود.

۱.۵ باورمندی استعدادهای انسان

نفس توجه به ظرفیت های روحی انسان امری مطلوب است. مکاتب مختلف به هر میزان در پیوند دادن گرایش های معنوی انسان با حقیقت هستی توفیق یابند، نسخه کارآمدتری از معنویت راستین را عرضه کرده اند. توجه به استعدادهای روحانی و توانمندی های معنوی نفس انسانی باعث خلق جنبش های فراوانی در دنیای امروز شده است. این جریان ها که نوعی سمت و سوی عرفانی و معنوی دارند، درصدد کشف اینگونه گرایش های معنوی و جهت دادن این گرایش ها در انسان معاصرند. یکی از مزایای قانون جذب، توجه به ظرفیت ها و استعدادهای شگرف آدمی بوده ولی این ظرفیت های وجودی به خوبی شناسایی و بهره برداری نشده اند.

۲.۵ توجه به امید

حس امیدواری در انسان به طراوت و بالندگی روحی او ختم می شود. در مضمون و محتوای این قانون به این مفهوم اساسی توجه خاص شده است؛ تا جایی که از طرف کسانی که آن را قبول کرده اند، مزیت اخلاقی دانسته شده است. به گفته ایشان، بسیاری از انسان های روی کره زمین به دلیل روزگاری که با اندیشه های خود خلق کرده اند، در جهنمی سوزان از یأس و ناامیدی می سوزند و در وادی غفلت فرصت های خوب زندگی را از دست می دهند؛ در حالی که انسان های آگاه با دانستن و استفاده درست از قانونمندی های جهان هستی و از جمله

قانون راز، قواعد زندگی را درست آموخته اند و آنچه تأثیر شگرفی در اعماق قلب خویشان احساس کرده اند که چون چشمه آب زلالی، در بیابان خشک زندگی آنان جوشیدن گرفته است و می توانند وجود خود را با این آب زندگی بخش و امیدآفرین بشویند و در پاکی و زلالی زندگی آرام و پر از امید و نشاط، روزگار زیبایی را بگذرانند (آزمندیان، ۱۳۸۴: ۱۴-۱۱)؛ بنابراین امیدوار ساختن انسان به زندگی از مزایای این نظریه به حساب می آید؛ به گونه ای که راهروان این راه در وادی زندگی همواره منتظر اتفاقات و رخدادهای زیبا هستند و اصولاً نحوه تفکر آنها اینگونه است. انسان های مثبت اندیش مثبت نگر که همواره زندگی را زیبا می بینند و امیدوارانه منتظر رخدادهای زیبا هستند (همان، ۱۳۸۴: ۲۷).

۳.۵ درک و آگاهی کائنات

یکی دیگر از محاسنی که این نظریه بدان قائل است، پذیرش شعورمندی کائنات است. افرادی هستند که موجودات دیگر را بی اهمیت دانسته و اصولاً غیرانسان را صاحب شعور نمی دانند و جمادات را از نظر شعورمندی هم رتبه عدم می انگارند؛ ولی در جذب بر شعورمندی تأکید شده و این حقیقت پذیرفته شده است. در این نظریه، زمین و آسمان ها، ماه و خورشید و ستارگان، نیروها و انرژی ها و تمامی کائنات دارای شعور و تسبیح بوده اند و همگی در خدمت و تسخیر شده امر انسان اند. طبق این باور، خداوند به تمامی کائنات فرمان داده است تا آنگونه که انسان می اندیشد و می گوید، عکس العمل نشان دهند. کائنات هیچ محدودیتی نداشته اند و هرگز پایان نمی پذیرد، هر فکر انسان فرمانی است برای کائنات که در تسخیر و اراده او عمل می کنند. تمام هستی، افکار آدمی را به انواعی از انرژی تبدیل می کنند تا در نهایت به خلق اهداف انسان منجر شوند (دایر، ۱۳۸۹: ۷۲-۷۵ و ۲۱۸-۲۲۰).

اما شعورمندی بیان شده در قانون جذب دو تفاوت اساسی با مبانی مطرح شده در معارف اسلامی دارد: نخست اینکه شعور موجودات در اسلام شعوری نیست که خداوند برای انسان مداری آدمیان در دیگر

۱. «سَخَّرَ لَكُمْ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعاً»، جاثیه، آیه ۱۳.

لِيعْبُدُونَ» (ذاریات، آیه ۵۶)؛ جن وانس را نیافریدم مگر برای عبودیت و بندگی.

۶. معایب قانون جذب

در این بخش نگاهی بر مهم‌ترین اشکالات وارد بر قانون جذب شده است و به‌طور مشخص‌تر دربارهٔ دینی‌سازی آن توسط رهبران داخلی آن در کشور صحبت می‌شود.

۶. ۱. دلایل نارسای دینی

یکی از روش‌های تبلیغی برای ترویج و تثبیت این نظریه در اذهان مخاطبان از سوی مروّجین قانون جذب به‌خصوص در داخل کشور، دینی‌سازی آن است. در این روش با تأویل غیرعلمی برخی از آیات و روایات سعی می‌شود این نظریه به‌صورت امر تأییدشدهٔ دین معرفی شود و همچنین به‌دلیل تخصص‌نداشتن در علوم دینی چنین افرادی، از بیان آیات و روایات مخالف با این فرضیه، به‌طور عمدی یا سهوی خودداری می‌شود. این در حالیست که در فهم هر متنی از جمله متن کتاب مقدس و روایات معصومین باید همهٔ جوانب در نظر گرفته شود؛ زیرا تقطیع و جداسازی برخی از آیات و روایات و تأویل آنها به نفع نظر خود امری ناپسند است.

یکی از آیات استنادشدهٔ ایشان دربارهٔ قدرت بی‌حد و حصر، ذهن و فکر آدمی است؛ یعنی آیه سیزدهم سوره جاثیه «وَ سَخَّرَ لَكُمْ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ». طبق باور طرفداران داخلی قانون راز، خداوند در این آیه اعلام کرده که هر آنچه در آسمان‌ها و زمین است، به تسخیر اندیشه‌های انسان در آمده است؛ به‌گونه‌ای که همهٔ کائنات گوش به فرمان انسان و گوش به زنگ اندیشه‌های او هستند تا ببینند با هر اندیشه‌اش چه فرمانی به آنها می‌دهد و چه حکمی برای ایشان صادر می‌کند تا آنها عکس‌العمل نشان دهند و به آن عینیت ببخشند (آزمندیان، ۱۳۸۴: ۱۹۰). نیز ایشان با بیان آیات سوره قدر «أَنَا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ * وَمَا أَدْرَاكَ مَا لَيْلَةُ الْقَدْرِ * لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ»، دلیل ارزشمندی این شب را آن

موجودات قرار داده باشد، بلکه این شعور مربوط به درک مبدأ خویش است و نشان از توحیدمحوری هستی و هدفمندی کائنات دارد؛ در حالی که در قانون جذب، موجودات از این نظر که در خدمت لذت‌طلبی انسان‌اند، دارای درک و شعور معرفی می‌شوند. تفاوت دوم این است که در متون اسلامی (قرآن، روایات و متون فلسفی اسلامی) علاوه بر شعورمندی هستی، مراتب بالاتری از درک و معرفت برای کائنات بیان شده است؛ مراتبی از قبیل تسبیح و تهلیل، علم و معرفت به مبدأ آفرینش، رشد و تکامل و هدفمندی مجموع کائنات (هستی).

از آیاتی که دلالت بر تسبیح کائنات دارد، آیه شریفه «إِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ؛ هَيْجَ حَيْزِي نَيْسْت مَگر آنکه حمد و تسبیح خدا می‌گوید» (اسراء، آیه ۴۴) است. این آیه در مقام اطلاق و شمول است و همهٔ اشیا را تسبیح‌گوی خداوند سبحان معرفی می‌کند. معرفت به مبدأ آفرینش در بخش پایانی این آیه آمده است «الْم ترَ أَنَّ اللَّهَ يُسَبِّحُ لَهُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالطَّيْرِ صَافَاتٍ كُلُّ قَدْ عَلِمَ صَلَاتَهُ وَتَسْبِيحَهُ» (نور، آیه ۴۱). این آیه هم تسبیح را برای موجودات مسلم می‌شمارد و هم علم و آگاهی و التفات به نماز و تسبیح را برای تمامی موجودات اثبات می‌کند. به رشد و تکامل کائنات در بخشی از آیات شریفه «وَ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ» (یس، آیه ۲۲) و «كُلُّ يَجْرِي لِأَجْلِ مُسْمًى» (رعد، آیه ۲) اشاره شده است؛ به‌گونه‌ای که جریان و سیر رشد و تکامل، حکمی عمومی دانسته شده است که همهٔ اجسام محکوم به آن‌اند و این جریان و حرکت با رشد و تکامل موجودات درآمیخته است. در باب هدفمندی مجموع هستی باید گفت امری حاکم بر روح آیات الهی در قرآن است؛ از جمله در این آیه شریفه که خداوند می‌فرماید «أَفَحَسِبْتُمْ أَنَّمَا خَلَقْنَاكُمْ عَبَثًا وَأَنَّكُمْ إِلَيْنَا لَا تُرْجَعُونَ» (مؤمنون، آیه ۱۱۵). این آیه اشاره دارد به اینکه خلقت، بیهوده و بی‌هدف نبوده است، بلکه هدفی والا چون عبودیت و بندگی خدا را داراست؛ زیرا در جای دیگر بیان کرده است «وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا

نیست و این تنها اراده ماست که بر ایشان حکومت می کند و این یعنی خلاف آنچه در نظریه جذب بیان می شود که اراده انسان، محور و اصل و اساس در برآورده شدن خواست اوست و صرف خواست انسان و تجسم و تصور برای رسیدن به مطلوب کفایت می کند.

همچنین چون اراده فعلی خدای عزوجل نسبت به هر چیز عبارت است از فراهم شدن اسباب خارجی و رسیدن آن به حد علیت تامه، بنابراین آیه شریفه دلالت بر این دارد که هر انسان دنیاطلب از دنیا آن مقداری که اسباب اقتضا کند و عواملی که خداوند در عالم به جریان انداخته و به تقدیر خود هر کدام را اثری داده است، مساعدت کند، رزق می خورد؛ پس دنیاطلب به قسمتی از خواسته هایش نمی رسد و فقط به پاره ای از آنچه می خواهد و به زبان تکوین مسئلت می کند، نائل می شود؛ اما جز آن مقدار که خداوند اسباب را به سویش جریان بیندازد، نائل نمی شود (طباطبایی، ۱۴۱۷، ج ۱۳: ۶۳).

نکته دیگر اینکه حتی درباره زندگی جاودانی و عالم آخرت و رسیدن به سعادت همیشگی نیز صرف خواست و اراده انسان کافی نیست؛ زیرا بلافاصله بعد از جمله (وَمَنْ أَرَادَ الْآخِرَةَ) می فرماید (وَسَعَىٰ لَهَا سَعَىٰهَا)؛ یعنی هر کس آخرت را طلب کند و کوشش کند؛ یعنی صرف خواست و طلب آخرت، انسان را به هدف نمی رساند، بلکه عمل و تلاش و کوشش لازم دارد و نه هر کوششی، بلکه به کوششی مجذانه و مختص به آخرت با آوردن مفعول مطلق تأکیدی (سعی ها) اشاره شده است. از این معنا چنین استفاده می شود که سعی برای آخرت باید طوری باشد که لایق آن باشد؛ مثل اینکه کمال جدیت را در حسن عمل به خرج دهد و حسن عمل را هم از عقل قطعی یا حجت شرعی گرفته باشد. در ادامه می افزاید (وَهُوَ مُؤْمِنٌ)؛ بدین معنی که این سعی را در حالی کند که ایمان به خدا داشته باشد و این خود مستلزم توحید و ایمان به نبوت و معاد است؛ زیرا کسی که اعتراف به یکی از این سه اصل نداشته باشد، خدای سبحان او را در کلام

دانسته اند که انسان می تواند به واسطه خیالش عالی ترین تصاویر را تجسم کند و به تمامی اهدافش نائل شود. این تجسم همانند اشعه لیزری است که از هر مانعی می گذرد و انسان را به مقصودش می رساند (همان، ۱۳۸۴: ۱۳۵).

در ادامه نمونه ای از آیات و روایات به طور محدود و مختصر آورده شده اند که با آنچه در قانون جذب به عنوان دینی سازی آن طرح می شود، مخالفت می کند. خداوند در آیات هجدهم و نوزدهم سوره اسراء چنین می فرماید «مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْعَاجِلَةَ عَجَلْنَا لَهُ فِيهَا مَا نَشَاءُ لِمَنْ نُرِيدُ ثُمَّ جَعَلْنَا جَهَنَّمَ يَصْلَاهَا مَذْمُومًا مَدْحُورًا * وَمَنْ أَرَادَ الْآخِرَةَ وَسَعَىٰ لَهَا سَعَىٰهَا وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَأُولَٰئِكَ كَانَ سَعْيُهُمْ مَشْكُورًا؛ هر که دنیایی نقد و زودگذر را بخواهد، ما هم برای او در آن عجله می کنیم؛ البته برای هر که بخواهیم و هر قدر که بخواهیم، آنگاه جهنم را برایش معین می کنیم که ملامت زده و رانده شده در آن شود و هر که آخرت را بخواهد و کوشش خود را همه برای رسیدن به آن قرار دهد، آنان سعیشان قبول شده و صاحب اجر خواهند بود».

همان طور که پیش از این ذکر شد رهبران جذب می گویند: فقط طلب و خواست انسان مهم است و مهم نیست این خواست خیر یا شر باشد و اهمیتی ندارد مطالبه گر انسانی بدکردار یا نیک کردار باشد؛ بنابراین طبق نظر ایشان اگر کسی لذت های دنیا را طلب کند و آن را به بهترین شکل تجسم و تصور کند، باید به خواسته خود برسد. حال آنکه خداوند عالم به صراحت در آیات بالا یادآور می شود که هر کس حیات عاجله یا زندگی دنیا را بخواهد یعنی متاعی را از دنیا طلب کند که نفس از آن متلذذ و قلب به آن علاقه مند است، ما هم آنچه می خواهد فوراً به او می دهیم؛ البته نه هر قدر که می خواهد، بلکه هر قدر که ما بخواهیم. پس امر به دست ماست نه به اختیار او و اثر هر چه هست در اراده ما است نه در اراده او، بلکه این روش را نیز درباره همه دنیاطلبان اعمال نمی کنیم، بلکه در حق هر کس که خواستیم به کار می بندیم پس اراده اشخاص به هیچ وجه حاکم بر اراده ما

مجیدش مؤمن به خود نمی‌داند.

بعد از ذکر همه این شرایط می‌فرماید (فَاُولَئِكَ كَانُوا مِنْهُمْ مَشْكُورًا)؛ خداوند عمل چنین کسانی را به بهترین وجه قبول می‌کند و کوشش آنان را می‌ستاید و ستایش خدا در برابر عمل بنده، همان تفضل بر بنده خویش است (طبرسی، ۱۳۷۲، ج ۱۴: ۱۱۳). همان‌طور که پیداست برخلاف فرضیه جذب، اگر انسان عالم آخرت و سعادت همیشگی را بخواهد، صرف این خواست و اراده، او را به مقصود نمی‌رساند، بلکه طبق آیات شریفه سعی و کوشش و ایمان هم لازم است.

طرفداران داخلی قانون جذب، با استناد به روایات «كَادَ الْفَقْرُ أَنْ يَكُونَ كُفْرًا؛ فقر کفر می‌آورد» و «الْفَقْرُ سَوَاءُ الْوَجْهِ فِي الدَّارَيْنِ؛ فقر عامل روسیاهی در دنیا و آخرت است»، فقر انسان را ناشی از تفکرات و اندیشه‌های او می‌دانند. به عقیده ایشان، افراد ثروتمند کسانی‌اند که به‌طور دقیق و با نیروی زیاد خود به کائنات فرمان داده‌اند تا کائنات هر آنچه ایشان می‌خواهند، خلق کند (آزمندیان، ۱۳۸۴: ۱۷۰). باید گفت هر چند دین اسلام فقر را به‌صورت کلی مذموم می‌شمرد و احکامی چون خمس، زکات را واجب می‌کند و به انفاق توصیه می‌فرماید تا میان ثروتمندان و فقیران جامعه، تقسیم ثروت صورت بگیرد و فقرا از حال نامساعد خود خلاصی یابند، این حکم عمومی و اجتماعی است و بنابراین ممکن است از نظر فردی بنابر مصلحت خداوند حکیم، برای شخصی فقر، مایه ابتلاء و امتحان الهی بوده باشد و حتی نعمتی گرانقدر به حساب آید. امام علی(ع) در روایتی به همین تقدیر الهی اشاره داشته است که می‌فرماید «هرگاه آنچه را خواستی نشد، آنچه را شد بخواه» (تمیمی آمدی، ۱۴۱۰: ح ۹۰۰۷). به همین مضمون در جای دیگر می‌فرماید

«هرگاه آنچه را خواستی نشد، آنچه را هست سخت نگیر» (سیدرضی، ۱۴۱۴: ح ۶۹). طبق این روایات اگر دنیا را آنگونه که هست بشناسیم و واقعیت‌ها و شرایط آن را بپذیریم، به این مطلب پی می‌بریم که این دنیا بهشت نیست؛ زیرا در بهشت است که آنچه را بخواهیم می‌شود، اما در دنیا آنچه را می‌شود باید خواست. خداوند در وصف بهشت و بهشتیان این چنین می‌فرماید «وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فِي رَوْضَاتِ الْجَنَّاتِ لَهُمْ مَا يَشَاءُونَ عِنْدَ رَبِّهِمْ»^۱ و در جای دیگر به همین مضمون می‌فرماید «لَهُمْ مَا يَشَاءُونَ فِيهَا وَلَدَيْنَا مَزِيدٌ»^۲؛ بنابراین در این دنیا ممکن است انسان‌ها به بسیاری از خواسته‌های خود نرسند، تا جایی که در فقر به سر برند؛ اما در بهشت برین که انسان‌های مؤمن و صالح، آن را به ارث می‌برند، هر آنچه از سوی انسان طلب شود، مهیا می‌شود. بنابراین نظریه جذب به‌نوعی درباره بهشتیان صدق می‌کند که در بهشت برین به سر می‌برند؛ زیرا در آنجا طلب و خواست آنان تمام و کمال مهیا می‌شود، اما نه درباره اهل دنیا که به بسیاری از خواسته‌های خود هرگز نمی‌رسند.

یکی از مشهورترین روایاتی که امروزه به سود قانون جذب از آن بهره می‌برند، روایتی از امام صادق(ع) است که می‌فرماید «إِذَا دَعَوْتَ فَظَنَّ أَنْ حَاجَتَكَ بِالْأَبَابِ» (کلینی، ۱۴۰۷: ج ۲: ۴۷۳)؛ هنگامی که خدا را می‌خوانی، چنان بیندیش که دعایت برآورده شده و خواسته‌ات آماده است (آزمندیان، ۱۳۸۶: ۱۰۱). این روایت در باب درخواست از خداوند وارد شده و از دعاکننده خواسته شده است که

۱. و کسانی که ایمان آورده و عمل صالح انجام داده‌اند، در بوستان‌های بهشت‌اند، تنها برای آنان آنچه را که بخواهند نزد پروردگارشان آماده است (شوری، ۲۲).
۲. تنها برای آنان آنچه را بخواهند در آنجا آماده است و نزد ما افزون بر آن موجود است (ق، ۳۵).

برآورده شدن آنها؛ و کسی که از دعا سر باز می‌زند، درحقیقت از بندگی خدا سرپیچی می‌کند و سرانجامش داخل شدن در جهنم با خواری و ذلت است.

نکته دیگر توجه به معنی اجابت دعاست که در آیات و روایات به آن اشاره شده است. اجابت دعا به معنی برآورده شدن حاجت نیست؛ بلکه به معنی جواب دادن خداست که گاهی این جواب دادن به برآورده شدن عین دعا است و بعضی مواقع به دفع بلایی از انسان و گاهی کفاره گناهان آدمی است. در روایتی از پیامبر اکرم (ص) آمده که فرمودند «هر مسلمانی که دعا کرده و خدا را بخواند، البته در غیر گناه، یکی از این سه نعمت به او داده خواهد شد؛ اول خواسته‌اش را به زودی برآورد، دوم ذخیره آخرتش قرار دهد و سوم پیش آمد ناگواری را از او دور کند» (ابن فهد حلی، ۱۴۰۷: ۲۵). در حدیثی دیگر از ایشان نقل شده که فرمودند «دعا مغز و روح عبادت‌ها است. هیچ دعایی بی ثمر نمی‌ماند و دست کم کفاره بعضی گناهان واقع می‌شود» (طبرسی، ۱۳۷۰: ۲۷۶). در یکی از وصایای امیرالمومنین به فرزندش امام حسن (ع) آمده «... هرگز دیرشدن اجابت خدا تو را ناامید نسازد ... چه بسا چیزی از خدا بخواهی و خدا آن را به تو ندهد، بلکه بهتر از آن را بدهد، حال یا در دنیا یا در آخرت یا بدین جهت مستجاب نکند که خواسته است بلایی را از تو بگرداند؛ چون آنچه خواسته‌ای بالای جان تو است؛ زیرا بسیار می‌شود که از خدا چیزی بخواهی که مایه نابودی دین تو است که اگر آن حاجت را برآورد دینت را از دست می‌دهی» (سیدرضی، ۱۴۱۴: نامه ۳۱).

مسئله دیگر وجود معارف عمیق الهی در دعاهای وارده از امامان معصوم است. شیخ‌بهایی در این باره چنین می‌گوید «اهل معرفت نه از درس‌های ادعیه غفلت کرده‌اند و نه نسبت به معارف موجود در دعاهای مأثور از امامان بی تفاوت بوده‌اند» (شیخ‌بهایی، ۱۴۱۲: ۴۲۷)؛ بنابراین دعا تنها مطالبه برای برآورده شدن خواسته‌های انسان نیست، بلکه هم درس است و هم معرفت. منظور از درس‌های

تصور کند هم‌اکنون که در حال دعاست، دعایش مستجاب است. همچنین با تقطیع بخشی از آیه ۶۰ سوره غافر یعنی «أَدْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ»، خواستن، شرط به دست آوردن معرفی شده و راهی فردی برای اتصال به شبکه شعور کیهانی دانسته شده است (صفی زاده، ۱۳۹۶: ۶۴). آنچه درباره این حدیث و آیه و امثال آنها به دقت نیاز دارد، کاوش در معنای دعا و اجابت دعاست.

دعا در لغت به معنای صدازدن و یاری طلبیدن و در اصطلاح شرع به معنای گفتگوکردن با حق تعالی به نحو طلب حاجت و درخواست حل مشکلات از درگاه اوست (فیومی، ۱۴۱۴: ذیل ماده دعا). درحقیقت دعاکننده با دعا نظر مدعو را به سوی خود جلب می‌کند و پس از جلب توجه، فایده و نعمتی را از او درخواست می‌کند. در دعا انسان نه از خودش که از منبع لایزال الهی طلب می‌کند؛ در حالی که در قانون جذب، انسان‌ها ذهن خویش را معطی می‌دانند و قوه جاذبه ذهن را منبع درونی معرفی می‌کنند که با وجود این قدرت بیکران باطنی هیچ منبع بیرونی دارای نقش فرض نمی‌شود؛ به همین دلیل جایگاه خدا در قانون جذب، جایگاه متعالی نیست، بلکه جایگاهی فرودین است که با وجود ذهن نیازی به استمداد از او نیست.

مطلب دیگر اینکه هدف از دعا فقط طلب و خواستن حاجت‌ها از خدا نیست، بلکه طبق آیه شریفه «وَقَالَ رَبُّكُمْ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ»؛ دعا اظهار بندگی و خضوع در برابر خداست و آنهایی که به درگاه خدا خضوع نکرده‌اند و اظهار نیاز درباره حاجات خود نمی‌کنند و تکبر می‌ورزند، به زودی با خواری و حقارت داخل جهنم می‌شوند؛ بنابراین اظهار فقر و مسکنت به درگاه خدا برای طلب خواسته‌ها و نیازها در دعا موضوعیت دارد، نه فقط

۱. و پروردگار شما گفت: مرا بخوانید تا دعای شما را بپذیرم درواقع کسانی که نسبت به پرستش من تکبر می‌ورزند، به زودی با خواری داخل جهنم می‌شوند (غافر، ۶۰).

در چنین نظام معرفتی، ارزش انسان نه در بُعد الهی و ملکوتی او بلکه در خرد زمینی و عقل معاش اندیش اوست و بنابراین عقل‌گرایی اصالت پیدا می‌کند و در نهایت رفاه و تنعم انسان و خوشی و لذت‌های او تعیین‌کننده مطلوب‌های اوست و به‌سازی زندگی انسان به جای قرب الهی و کمال معنوی او می‌نشیند.

در این نظریه علاوه بر نظام تشریح، نظام تکوین نیز در خدمت آمال و آرزوهای انسان و تمنیات اوست. عبارت «فرمانبردارم، سرورم» که به‌منزله زبان حال کائنات بلکه قوی‌ترین قانون کائنات در قانون جذب بارها تکرار می‌شود نشان‌دهنده این است که آنچه در قانون جذب ارزشمند معرفی می‌شود، پرداختن به خوشی‌های این جهانی است نه تعالی معنوی و خودسازی اخلاقی (شریفی‌دوست، ۱۳۹۱: ۱۸).

خلاصه اینکه در چنین نگرشی هرچند خدا به ظاهر انکار نمی‌شود، انسان‌ها به بی‌نیازی از خدا و آموزه‌های وحیانی دعوت می‌شوند، نه استمداد از قدرت‌های الهی و تمسک به دستورات دینی. چالز برودی پاترسن می‌گوید «از هیچ چیز پروا نداشته باشیم و بدانیم که خود ما ذره‌ای از آن نیروی بزرگ الهی هستیم که قادر به رفع تمامی احتیاجات خویشیم. به این نکته توجه داشته باشیم که سلامتی، قدرت و خوشبختی، حقوق مشروعی است که به‌طور مادرزادی به ما داده شده است» (اوریزن - اسوت مادن، ۱۳۹۳: ۱۵۶).

البته باید توجه داشت پرداختن به معیشت نیازمندی‌های زندگی غیر از رفاه‌مداری و هوامحوری است. نگاه ابزاری به امکانات زندگی با غایت‌نگری به امکانات متفاوت است. از اشکالات جدی کارگاهها و سمینارهای جذب، تأکیدی است که بر مطلوب‌های حسی و مادی و به عبارت دقیق‌تر چرب و شیرین‌های سرگرم‌کننده زودگذر می‌شود؛ «همیشه به ثروت‌های بیکرانی که در آینده به دست خواهید آورد، بیاندیشید ... همواره بگویید من ثروتمندم ... کاری کنید که واقعاً کودک

دعا اعلام خطر هایی است که در قالب دعا به انسان موحد یادآور شده‌اند. ممکن است پرتگاهها و نقاط خطر فراروی تعالی معنوی انسان باعث سقوط انسان شوند که در ادعیه به آنها اشاره شده‌اند و مراد از معارف دعا اعتقادات لازمی است که انسان موحد باید درباره توحید، نبوت، اخلاق، حکومت و ... داشته باشد.

در نهایت باید گفت در قانون جذب نه تنها این دسته از آیات و روایات درباره دعا درست معنا نمی‌شود، مروجین داخلی این فرضیه، درخواست از خدا را در حد داشتن تجسم و تصور مطلوب در ذهن پایین آورده‌اند و به یک عمل خشک ذهنی اکتفا می‌کنند. همچنین برخلاف آنچه در فرضیه جذب مطرح می‌شود، مبنی بر اینکه صرف خواست و طلب، انسان را به مقصود می‌رساند، دقت در معنای اجابت دعا به ما نشان می‌دهد اجابت دعا که از سمت خدا تضمین شده است، همیشه به معنای برآورده‌شدن خواسته و طلب انسان نیست و نیز برآورده شدن این درخواست ممکن است در این دنیا باشد یا در دنیای دیگر اتفاق بیفتد.

۲.۶ اصالت لذت و دنیاگرایی

رهبران و قائلان به قانون جذب معتقدند خوب یا بد بودن انسان و همچنین زشت یا زیبا بودن محتوای خواسته او در این نظریه اهمیت زیادی ندارد؛ بلکه صرف خواست و طلب آدمی مهم و اصل و اساس است. با توجه به این فرضیه، اینگونه محوریت‌دادن به خواسته‌ها و تمنیات آدمیان، محصول رویش بذر سکولاریسم و دنیاگرایی است که از زمین اومانیزم روییده است؛ یعنی همان نظام معرفتی که انسان را محور هستی می‌داند و خواسته، لذت و امیال او را اصل‌ترین اصل در نهاد انسانی بر می‌شمرد و بالتبع همین خواسته‌ها را مبنای نظام تشریح قرار می‌دهد؛ بنابراین طبیعی است در جذب، حرفی از خوبی و بدی مطلوب‌ها نیست و نظامی ارزشی فراتر از میل و طلب انسان تصویر نمی‌شود و ملاکی برای سنجش مطلوب‌ها معرفی نمی‌شود.

درون شما یعنی ضمیر ناخودآگاه شما ثروت را احساس کند و همان شرایط را برای شما فراهم کنید. احساس کنید ثروت خود را و احساس کنید رفاه خود را ... به نمادهایی از ثروت مثل اسکناس، چک و تصاویر شمش‌های طلا خیره شوید و با آن معاشره کنید» (آزمندیان، ۱۳۸۶: ۲۳۸).

در کارگاه‌های راز توجه به رفاه و تنعم چنان برجسته می‌شود که اصلاً گرایش‌های متعالی روح انسان و رشد معنوی و تکامل روحی او در میان این همه مطالبات سطحی گم می‌شود و غایت هستی و هدف آفرینش انسان به کلی فراموش می‌شود و هدف زندگی در عیش و عشرت و کامیابی و طبعاً در ابتذال حداکثری خلاصه می‌شود. آنچه به منزله خواست و مطالبه انسان در اینگونه کتاب‌ها و به خصوص در فیلم راز مثال زده می‌شود، اسکناس‌های سبز، خانه، ماشین، پست و مقام، تجهیزات زندگی، امکانات، خانه و امثال اینها است که آنها نیز چندین و چند بار تکرار می‌شوند. مطلبی که در اینجا به ذهن هر مخاطبی می‌رسد، این است که چرا برای تبلیغ فرضیه جذب و اثبات آن سراغ مصادیق سرگرم‌کننده و عشرت‌طلبانه می‌روند و برای رسیدن به آن نسخه تصویرپردازی ذهنی داده می‌شود. مگر غیر از این است که این تجسم مداوم باعث می‌شود این خواسته‌ها در عمیق‌ترین لایه‌های وجودی انسان حک شود و اصولاً روان و روح انسانی با مطلوب‌های محسوس و دم‌دستی عجین شود و حتی این خواسته‌های سطحی با نهاد او یکی شود! شاید بتوان گفت این بزرگ‌نمایی از خواسته‌های زمینی انسان جز تحقق انسان محوری پیامد دیگری ندارد.

به راستی مگر غیر از این است که با انتشار کتاب‌های تکنولوژی فکر، قدرت ذهن و معجزه فکر، گلدکوئیست اوج گرفت و وسوسه میلیاردشدن و ثروت‌اندوزی، عده ای را از فضای کار و کسب به عرصه تخیل و تجسم کشاند و باعث بیچارگی و بی‌خانمانی افراد زیادی شد! در شرکت‌های هرمی سرشاخه‌ها قبل از هر کاری اقدام به

توزیع کتاب راز و تکنولوژی فکر می‌کردند و بعد از اینکه مخاطبان خود را از نظر علمی به اقناع کاذب می‌رساندند، ایشان را تشویق به مشارکت مالی در شرکت‌های زنجیره ای می‌کردند و زمینه بحران معنوی و آشفتگی روانی افراد زیادی را رقم می‌زدند.

۳.۶ ابطال‌ناپذیری فرضیه راز

«در فرضیه راز از آن رو که زمانی برای تحقق رویاها مشخص نشده است، هیچ‌گاه نمی‌توان این فرضیه را باطل کرد؛ زیرا تا آخرین لحظه عمر امکان تحقق این فرضیه وجود دارد. شاید روز بعد، روز رسیدن به آرزوی انسان مدنظر باشد؛ بنابراین هنگامی می‌توان این فرضیه را باطل کرد که یک نفر با اندیشه و احساس مثبت نسبت به آرزویش ناکام بمیرد. به این ترتیب برای هیچ‌کس در این دنیا امکان سعی و خطا و تجربه کردن قانون جذب وجود ندارد؛ زیرا با سعی اول تا پایان عمر باید پیش برود و تنها با مرگش خطای آن کشف می‌شود. بنابراین قانون جذب در طول زندگی خطاپذیر نیست. شاید بتوان گفت با مرگ یک انسان آرزومند ناکام نیز قانون جذب باطل نمی‌شود؛ زیرا احتمال دارد علت ناکامی او نادرستی قانون جذب نبوده است؛ بلکه به اندازه کافی قدرت تجسم یا احساس مثبت به خرج نداده است! زیرا در قانون جذب شاخص و معیاری برای حد نصاب احساسات مثبت و تجسم خلاق وجود ندارد» (مظاهری سیف، ۱۳۹۰: ۱۳).

هرچند آراستگی علمی هر نظریه‌ای به سنجش‌پذیری آن بوده است، در فیلم راز به صراحت چنین بیان می‌شود «هیچ قانون ثابت و مستندی در این زمینه وجود ندارد که رسیدن به مطلوب چقدر طول می‌کشد». به راستی چرا هیچ راهی برای اثبات قطعی و دائمی این فرضیه وجود ندارد. کسانی که نخستین بار با راز آشنا می‌شوند، معمولاً نخستین سؤال‌شان از میزان تمرکز ذهنی و مقدار تجسم است. آنها می‌پرسند برای رسیدن به اهداف چه میزان تجسم ذهنی نیاز است. آیا هر روز باید این کار انجام شود یا هفتگی یا ماهیانه است. کارگری که هنوز سرپناه ندارد

بومی‌سازی فرضیه جذب دارند، ادعای دینی بودن این قانون را مطرح می‌کنند. ایشان با تقطیع و تأویل غیرعلمی آیات و روایات و توجه نکردن به سیاق پیوسته و گسسته متون دینی، به عمد یا به سهو به راه ناصواب کشانیده شده‌اند. این در حالیست که براساس برخی از آیات و روایات چون آیات ۱۸ و ۱۹ سوره اسراء، برخلاف نظر رهبران قانون جذب که خواست انسان را اصل و اساس در رسیدن به خواسته‌ها می‌دانند، خواست و اراده خدا در هر دو عالم حکم فرما است و آن مقدار از خواسته انسان که به آن می‌رسد نیز به اراده خدا و با تلاش او و نه به دلیل تجسم و تصورش است.

(۲) برخی دیگر از مروّجان داخلی قانون جذب، به سراغ مفهوم دعا رفته‌اند و به گمان ایشان دعا از این نظر به درد می‌خورد که به تصویرسازی ذهنی کمک می‌کند، نه از این نظر که ارتباط با خالق است یا روح‌بخش است و در آن تعالی معنوی و تکامل نهفته است. می‌گویند دعا خوب است؛ چون باعث می‌شود تو بتوانی مطلوب‌هایت را بیشتر تجسم کنی؛ بنابراین دعا چون مقدمه تجسم و تمرکز است، اهمیت پیدا می‌کند، نه چون خودش ابزاری مستقل در خدمت تعالی و بندگی انسان است. این در حالی است که طبق آیات و روایات چون آیه ۶۰ سوره غافر، هدف از دعا فقط طلب کردن خواسته‌ها و حاجت‌های انسانی نیست؛ بلکه اظهار بندگی و مسکنت در برابر خدا و کسب معرفت از دیگر هدف‌ها و نتایج دعا بر شمرده شده است. همچنین دقت در معنای اجابت دعا ما را به این فهم می‌رساند که اجابت دعا که از طرف خدا تضمین شده است، همیشه به معنی برآورده شدن عین خواسته و حاجت انسان نیست، آنگونه که رهبران داخلی قانون جذب می‌گویند؛ بلکه به معنی جواب‌دادن و بی‌پاسخ‌نماندن از طرف خداست که گاه به شکل‌های دیگر غیر از برآورده شدن حاجت، ظهور و بروز پیدا می‌کند.

(۳) سرچشمه نظریه جذب را باید برگرفته از نگاه اومانیستی و انسان محوری غرب دانست که با پذیرش این نگرش نه فقط تربیت انسان الهی، هدف مطرح نمی‌شود،

آیا برای دستیابی به مسکن در شمال یا جنوب تهران به یک میزان باید تجسم ذهنی داشته باشد.

با این ترفند، رهبران قانون جذب هیچ‌گاه خود را پاسخگو نمی‌دانند. آنها دست آخر به طرفداران خویش می‌گویند: مشکل از قانون جذب نیست، مشکل از شماست که نتوانستید خوب تصویرپردازی کنید. با این وصف انسان آرزومند ممکن است بعد از عمری تجسم و ناکامی باز خود را تقصیر کار ببیند نه رهبران جذب را؛ از این رو هیچ‌گاه کسی قانون جذب را به بی‌پایه بودن متهم نمی‌کند.

۶. ۴ عمل‌گریزی و امل‌پروری

در فرضیه جذب، بال عمل شکسته است؛ یعنی آنچه شاه‌کلید محسوب می‌شود، تمرکز و تجسم مطلوب است نه اقدام عملی و برنامه‌ریزی و مشورت. در قانون جذب، جذب امکانات، کار ذهن است و هر آنچه در ذهن تجسم شود، در عالم خارج خلق می‌شود؛ برای همین به چیزی فراتر از ذهن‌گرایی دعوت نمی‌شوید و جذب مطلوب‌ها از ذهن انتظار می‌رود نه از تلاش و مجاهدت. آنچه از هواداران جذب خواسته می‌شود، فقط تصور مطلوب و داشتن یک عکس از آن در ذهن است نه بیشتر.

در قانون جذب انرژی‌ها نه در میدان عمل که در کنج خلوت به کار گرفته می‌شوند. عرصه عمل و تلاش جای خود را به گوشه نشینی و انزوا می‌دهد. فکرگرایی و خیال‌پردازی جایگزین ارتباط منطقی با دنیای خارج می‌شود و عملیاتی کردن طرح‌ها و ایده‌ها جای خود را به تمرکز صرف بر آرزوها و اهداف می‌دهد. امام علی (ع) می‌فرماید «عمل خود را رفیقت قرار ده و آرزویت را دشمنت... آرزوهایتان را دروغگو بدانید و عمرتان را برای پرداختن به بهترین کارهای تان غنیمت بشمارید و چنان صاحبان تشخیص و خرد به عمل مبادرت کنید» (محمدی ری‌شهری، ۱۳۹۳: باب امل).

۵. نتیجه

(۱) عده‌ای از حامیان جذب چون تمایل جدی به

- ۱۲- -----، (۱۳۹۰)، قدرت، ترجمه نفیسه معتکف، تهران، ناشر لیوسا.
- ۱۳- سیدرضی، محمد بن حسین، (۱۴۱۴)، نهج البلاغه، قم، انتشارات هجرت.
- ۱۴- شریفی دوست، حمزه، (۱۳۹۱)، «قانون جذب»، فصلنامه مطالعات معنوی، شماره ۳، صص ۱۹۰-۱۵۱.
- ۱۵- -----، (۱۳۹۱)، «دعا در اندیشه رهبری و مقایسه آن با قانون جذب»، فصلنامه مکاتبه و اندیشه، شماره ۴۳، صص ۹۹-۱۱۶.
- ۱۶- شیخ‌بهایی، محمد بن حسین عاملی، (۱۴۱۲)، مصباح‌الفلاح، بیروت، مؤسسه‌الاعلمی للمطبوعات.
- ۱۷- صفی‌زاده، فاروق، (۱۳۹۶)، قرآن کریم و جریان‌های فکری جهان، تهران، نسل نو اندیش، چاپ اول.
- ۱۸- طباطبایی، محمدحسین، (۱۴۱۷)، المیزان فی تفسیر القرآن، قم، انتشارات جامعه مدرسین حوزه علمیه، چاپ پنجم.
- ۱۹- طبرسی، فضل بن حسن، (۱۳۷۰)، مکارم الاخلاق، قم، انتشارات شریف رضی.
- ۲۰- -----، (۱۳۷۲)، مجمع البیان فی تفسیر القرآن، تهران، انتشارات ناصرخسرو، چاپ سوم.
- ۲۱- فیومی، احمد بن محمد، (۱۴۱۴)، المصباح المنیر فی غریب الشرح الکبیر، قم، انتشارات دارالهیجره.
- ۲۲- قیصری، داوود بین محمد، (۱۳۶۳)، شرح فصوص الحکم، قم، انتشارات بیدار.
- ۲۳- کاشانی، عبدالرزاق، (۱۳۷۰)، اصطلاحات الصوفیه، قم، انتشارات بیدار.
- ۲۴- کلینی، محمد بن یعقوب، (۱۴۰۷)، الکافی، تهران، دارالکتب الاسلامیه.
- ۲۵- محمدی ری‌شهری، محمد، (۱۳۹۳)، منتخب میزان‌الحکمه، قم، انتشارات دارالحدیث.
- ۲۶- مظاهری سیف، حمیدرضا، (۱۳۹۰)، «نقد و بررسی نظریه راز»، فصلنامه تخصصی مطالعات معنوی، شماره ۲، صص ۸۹-۱۱۸.

اساساً توجه به گرایش‌های متعالی هم‌چندان جایی برای طرح و بحث ندارد. با محوریت دادن به خواست و تمنیات انسان، اهداف متعالی و معنوی فراموش می‌شوند و به جای آن زندگی این‌جهانی و تجربه لذت بیشتر در صدر خواسته‌های انسان می‌نشیند و در نتیجه، انسان بیش از همه به فراموشی عاقبت و آخرت سوق پیدا می‌کند. قانون جذب نه تنها انسان را به فضائل اخلاقی دعوت نمی‌کند، لذت‌گرایی و آرزوپروری را فعال می‌کند و بر ساحت‌های متعالی روح انسان حکم فرما می‌شود و ارزشمندترین قوای انسانی یعنی نیروی عقل را از کار می‌اندازد و آن را زمین می‌زند.

منابع

- ۱- قرآن کریم.
- ۲- آزمندیان، علیرضا، (۱۳۸۶)، تکنولوژی فکر؛ چگونه راه سعادت را یافتیم، تهران، نشر مؤلف.
- ۳- -----، (۱۳۸۴)، تکنولوژی فکر؛ زندگی در مسیر کمال، تهران، نشر مؤلف.
- ۴- ابن‌فارس، احمد بن فارس، (۱۴۰۴)، معجم مقائیس اللغه، قم، مکتب الاعلام الاسلامی.
- ۵- ابن‌فهد حلی، احمد بن محمد، (۱۴۰۷)، عده الداعی و نجاح الساعی، قم، انتشارات دارالکتب الاسلامی.
- ۶- ابن‌منظور، محمد بن مکرم، (۱۴۰۸)، لسان‌العرب، تصحیح علی‌شیری، بیروت، دار احیا التراث العربی.
- ۷- اوریزن - اسوت‌مادن، (۱۳۹۳)، پیروزی فکر، ترجمه رضا سیدحسینی، تهران، انتشارات نگاه.
- ۸- تمیمی آمدی، عبدالواحد محمد، (۱۴۱۰)، غررالحکم و دررالکلم، قم، دارالکتب الاسلامی.
- ۹- جرجانی، سیدشریف، (۱۳۰۶)، کتاب‌التعریفات، تهران، انتشارات ناصرخسرو.
- ۱۰- دایر، وین، (۱۳۸۹)، از راز قانون جذب بیشتر بدانیم، ترجمه مهرداد انتظاری، تهران، انتشارات فرادید نگار، چاپ اول.
- ۱۱- برن، راندا، (۱۳۸۷)، راز، ترجمه نفیسه معتکف، تهران، نشر فراروان.